Lieta Nr. C 88301724

Lietas arhīva Nr. C-3017-24/8

ECLI:LV:LRT:2024:1024.C88301724.4.S

Latgales rajona tiesa

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rēzeknē 2024. gada 24. oktobrī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnesis D. Zamjatins

ar sekretāri I. Muhambergu,

piedaloties: prasītājas pilnvarotajam pārstāvim /Persona T/,

atbildētājas /Persona E/, /Persona J/, /Persona I/, /Persona I/, /Persona H/, /Persona D/ pilnvarotajam pārstāvim /Persona S/,

atbildētāju /Persona C/ un /Persona G/ pilnvarotajai pārstāvei zvērinātai advokātei /Persona R/,

Krāslavas novada bāriņtiesas pārstāvei /Persona Q/,

izskatīja atklātā tiesas sēdē

civillietu: /Persona F/ prasība pret /Persona E/, /Persona J/, /Persona I/, /Persona H/, /Persona D/, /Persona C/ (*/Persona B/*), /Persona G/ par kopīpašuma izbeigšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Prasītāja vērsusies tiesā ar prasību pret atbildētājiem par kopīpašuma izbeigšanu.

Prasības pieteikumā norādīts, ka prasītājai pieder ¼ domājamā daļa nekustamajā īpašumā Prūši ar adresi /Adrese A/, kadastra numurs /kadastra numurs A/. Nekustamais īpašums sastāv no zemes gabala (kadastra apzīmējums /kadastra apzīmējums A/), 0,6 ha, tajā skaitā, 0,3 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes, ēkas (pārstrādes cehs) (kadastra apzīmējums /kadastra apzīmējums L/) ar kopējo platību 332,5 m^2, un ierakstīts Latgales rajona tiesas Krāslavas pagasta zemesgrāmatas nodalījumā Nr. /nodalījuma numurs/. Uz zemes gabala atrodas arī divas būves ar kadastra apzīmējumiem /Kadastra apzīmējums C/ un /Kadastra apzīmējums D/, kas nav ierakstītas zemesgrāmatā, bet ir ierakstītas Nekustamā īpašuma valsts kadastrā (turpmāk – Strīdus kopīpašums).

Strīdus kopīpašuma kopīpašnieki ir arī atbildētāji /Persona C/ un nepilngadīgais /Persona G/, katram pieder Strīdus kopīpašuma ¼ domājamā daļa, kā arī zemesgrāmatā ierakstītā miruša /Persona N/, kuram piederēja Strīdus kopīpašuma ¼ domājamā daļā mantinieki – atbildētāji /Persona D/, /Persona E/, nepilngadīgie /Persona J/, /Persona

I/, /Persona H/, kuri ir apstiprināti mantojuma tiesībās uz /Persona N/ atstāto mantojumu, tai skaitā uz Strīdus kopīpašuma domājamām daļām.

Prasītājas īpašuma tiesības uz Strīdus kopīpašuma ¼ domājamo daļu ieguvusi pamatojoties uz Daugavpils tiesas 2021. gada 21. oktobra spriedumu lietā Nr. C 12250420 un /Datums T/ mantojuma apliecību Nr. /apliecības numurs/

Prasītāja nevēlas palikt kopīpašumā ar atbildētājiem, jo prasītājai tiek likti šķēršļi Strīdus kopīpašuma izmantošanai. Ar Krāslavas novada bariņtiesas /Datums W/ Lēmumu Nr. /Lēmuma numurs/ atbildētāja /Persona C/ bija iecelta par mantojuma aizgādni. Savukārt /Datums V/ ar Krāslavas novada bāriņtiesas Lēmumu Nr. /Lēmuma numurs A/ atbildētāja /Persona C/ bija atbrīvota no mantojuma aizgādņa pienākumu pildīšanas, tomēr ļaunprātīgi izmantojot aizgādnes tiesības, turpina lietot Strīdus kopīpašumu, liedzot prasītājai un /Persona N/ mantiniekiem izmantot savas tiesības un lietot viņiem piederošo īpašumu.

Strīdus kopīpašumā prasītāja nevar tikt, jo atslēgas ir pie atbildētājas /Persona C/. Tas dod pamatu secinājumam, ka prasītājai apzināti tiek likti šķēršļi, lai ienāktu Strīdus kopīpašuma valdījumā. Strīdus kopīpašuma sastāvā esošā zemes gabala reālā sadaļa nav iespējama. Nav iespējama arī uz zemes gabala esošās ēkas un būvju reālā sadale. Apstāklis, ka Strīdus kopīpašumam ir vairāki kopīpašnieki, apgrūtina tiesisko attiecību veidošanu.

Prasītājas ieskatā vispiemērotākais strīda atrisināšanas veids ir izbeigt Strīdus kopīpašumu un pārdot to izsolē, bet iegūtos naudas līdzekļus sadalīt starp prasītāju un atbildētājiem atbilstoši domājamo daļu skaitam.

Strīdus kopīpašums ir prasītājas un atbildētāju kopīpašums, ierobežojumi rīcībai ar kuru apgrūtina prasītāju.

Lūdz izbeigt Strīdus kopīpašuma kopīpašumu; Strīdus kopīpašumu pārdot atklātā izsolē, un no pārdošanas iegūtos naudas līdzekļus sadalīt starp pusēm atbilstoši domājamām daļām.

Prasība pamatota ar Latvijas Republikas Satversmes 105. pantu, Civillikuma 1., 5., 927., 1074., 1075. pantu, Civilprocesa likuma 1. pantu, 5. panta piekto un sesto daļu, 8., 9., $9.^1$, 10. pantu, 29. panta pirmo daļu, 34. panta pirmās daļas 4. punktu, 41. panta pirmo daļu, 56. panta 6^1 daļu, 93. panta pirmo daļu, 110., 128. pantu, 129. panta pirmo un otro daļu, /nodalījuma numurs/. pantu, 131. panta 1. punktu.

[2] Tiesā saņemts atbildētājas /Persona C/ paskaidrojums savā un nepilngadīgā atbildētāja /Persona G/ vārdā. Paskaidrojumos norāda, ka prasību neatzīst. Paskaidro, kasaskaņā ar Latgales apgabaltiesas zvērināta notāra /Persona P/ /Datums T/ mantojuma apliecību (par tiesībām uz mantojumu pēc likuma), reģistra Nr. /reģistra numurs/ atbildētāji katrs no mantiniekiem tika apstiprināts mantojuma tiesībās uz 1/4 domājamo daļu no visa /Persona M/ atstātā mantojuma. Tāpat ar Latgales apgabaltiesas zvērināta notāra /Persona P/ /Datums T/ mantojuma apliecību (par tiesībām uz mantojumu pēc likuma), reģistra Nr. /apliecības numurs/, mirušais /Persona N/ un prasītāja katrs no mantiniekiem tika apstiprināts mantojuma tiesībās uz ¼ domājamo daļu no visa /Persona M/ atstātā mantojuma. Atbildētāji /Persona E/, /Persona J/, /Persona I/, /Persona H/ un /Persona D/ ir apstiprināti mantojuma tiesībās uz /Persona N/ atstāto mantojumu.

No mantojuma apliecībām (reģistra Nr. /apliecības numurs/ un Nr. /reģistra numurs/) redzams, ka katrs no četriem mantiniekiem (un sekojoši /Persona N/ mantinieki) bija apstiprināti mantojuma tiesībās uz ¼ domājamo daļu šādam mantojumam:

1. konts /Organizācija C/ Nr. /IBAN B/ ar atlikumu uz /Datums U/ 286,88 EUR; 2. 51 /Organizācija B/ kapitāldaļa ar kopējo nominālvērtību 1428 EUR jeb 28 EUR par 1 kapitāldaļu; 3. nekustamais īpašums ,/Adrese I/ ar kadastra Nr. /Adrese H/, ar novērtējumu 20 000 EUR; 4. īpašums , /Adrese G/ ar kadastra Nr. /Adrese F/, ar novērtējumu 12 000 EUR; 5. uz nekustamo īpašumu /Adrese E/ ar kadastra Nr. /Kadastra numurs A/, ar novērtējumu 29000 EUR; 6. transportlīdzeklis – piekabe*/Transportlīdzeklis B/* , reģistrācijas Nr. /Transportlīdzeklis A/, ar novērtējumu 467,50 EUR.

Tādējādi visi četri /Persona M/ mantinieki (un sekojoši /Persona N/ mantinieki) apstiprināti mantojuma tiesībās uz vienu domājamo daļu no visas mantojuma kopības, nevis uz katra atsevišķa mantojuma sastāvā

ietilpstoša kustamas vai nekustamas mantas priekšmeta domājamām daļām.

Prasība nav celta par visa mantojuma sadali saskaņā ar Civilprocesa likuma 30.[1] nodaļu. Viena mantojuma sastāvā ietilpstoša īpašuma dalīšana nav iespējama pirms visa mantojuma sadales starp mantiniekiem. Tikai sadalot visu mantojumu ar tajā ietilpstošo kustamo un nekustamo mantu, kā arī tajā ietilpstošajām tiesībām un saistībām, iespējams noteikt, kāda konkrēta manta pienākas katram no mantiniekiem un kādās daļās.

Lūdz prasību noraidīt.

[3] Tiesā saņemts atbildētājas /Persona E/ un /Persona D/ paskaidrojums, savu un nepilngadīgo bērnu vārdā, kurā norādīts, ka atbildētājas prasību atzīst daļēji. Paskaidro, ka atbildētājas piekrīt kopīpašuma izbeigšanai un tā sadalei. Tomēr atbildētājas uzskata, ka prasītājas piedāvātais kopīpašuma sadales variants konkrētajā gadījumā nav atbilstošs. Pirmkārt, atbildētāju starpā ir nepilngadīgie, kuru intereses atbilstoši normatīvajam regulējumam ir prioritārās; otrkārt, Strīdus kopīpašuma pārdošana izsolē ir saistīta ar papildus izdevumiem un var būt ekonomiski neizdevīga. Nav iesniegts Strīdus kopīpašuma novērtējums, kas konkrētajā gadījumā ir obligāts. Informēšana par dalāmā kopīpašuma vērtību kalpo par pamatu, lai pārējiem kopīpašniekiem pieņemt lēmumu par to, vai tie vēlas un ir materiāli spējīgi paturēt īpašumu sev, un attiecīgi izteikt tiesai atbilstošu lūgumu civillietas izskatīšanas ietvaros. Tieši atbildētājas /Persona C/, nevis atbildētāju un nepilngadīgo atbildētāju /Persona J/, /Persona I/ un /Persona H/, rīcība noveda pie prasītājas tiesību un interešu aizskāruma un prasības celšanas. Atbildētājas apstiprina, ka atbildētāja /Persona C/ liek prasītājai šķēršļus lietot Strīdus kopīpašumu un piekļūt tam. Atbildētājām ir zināms par minētiem apstākļiem no mirušā /Persona N/ vārdiem. Atbildētājas /Persona C/, kā pārdzīvojušās laulātās, faktiskajā valdījumā atrodas /Persona M/ mantojums. Izmantojot šo apstākli, un nevēloties dalīties ar pārējiem mantiniekiem, atbildētāja apzināti, ļaunprātīgi un mērķtiecīgi ierobežoja mirušā /Persona N/ un prasītājas iespēju piekļūt mantojuma masā ietilpstošai mantai.

Atbildētājas uzskata, ka tām un nepilngadīgiem atbildētājiem /Persona J/, /Persona I/ un /Persona H/ nav jābūt tiem, kam būtu jāpacieš jebkāds mantisko tiesību ierobežojums un samazinājums, piedzenot valsts nodevu vai samazinot par Strīdus kopīpašuma izmaksājamo atlīdzību sakarā ar nepieciešamību segt izsoles izdevumus, tajā skaitā izmaksas par Strīdus kopīpašuma novērtējumu. Pārdošana atklātā izsolē var novest pie kopīpašniekiem pienākošās atlīdzinājuma summas samazināšanas, bet kopīpašnieku vidū ir nepilngadīgie, kuru intereses atbilstoši normatīvajam regulējumam ir prioritārās. Ja Strīdus kopīpašums būtu pārdots izsolē, pirms sadalīt no tā pārdošanas ieņemtos līdzekļus starp kopīpašniekiem, no šiem līdzekļiem būs jāsedz izsoles izdevumus un izdevumus par Strīdus kopīpašuma novērtējumu, īpaši ņemot vērā, ka prasītāja to nav iesniegusi. Gadījumā, ja tiesa uzskatīs par atbilstošu sadalīt Strīdus kopīpašumu, pārdodot to izsolē, tad atbildētājas lūdz tiesu veikt no pārdošanas ieņemto līdzekļu sadali kopīpašnieku starpā šādā veidā: izdalīt no ieņemtās pārdošanas summas nepilngadīgiem atbildētājiem /Persona J/, /Persona I/ un /Persona H/, kā arī katrai no atbildētājām, tiem piekritīgu summu, pēc kā atņemt no atlikušās summas ar izsoli saistītus izdevumus un tad jau sadalīt pārējo kopīpašnieku starpā.

[4] Tiesas sēdē prasītājas pārstāvis uzturēja prasību uz prasības pieteikumā minētajiem motīviem un papildus paskaidroja, ka no prasības iesniegšanas dienas nekas neesot mainījies. Strīdus kopīpašums esot vairāku īpašnieku kopīpašums, bet valdot un gūstot labumus tikai viena persona. Kopīpašnieki nevarot vienoties par kaut kādu lietošanas kārtību. Atbildētāja /Persona C/ uzskatot sevi par vienīgu personu, kas esot tiesīga īpašumā saimniekot. Vienīgais risinājums esot pārdot Strīdus kopīpašumu izsolē, sadalot iegūtos naudas līdzekļus starp visiem kopīpašniekiem. No prasības iesniegšanas dienas no atbildētāju puses neesot izskanējis priekšlikums strīda atrisināšanai citā veidā. Neviens no atbildētājiem arī neesot izteicis vēlmi paturēt sev nekustamo īpašumu. Bāriņtiesa arī esot pieņēmusi lēmumu par to, ka nepilngadīgā bērna interesēs esot labāk nekustamo īpašumu pārdot. Tas, ka atbildētāja /Persona E/ nevarot ar saviem bērniem sadalīt mantojumu savā starpā, nevarot ietekmēt lietu. Lūdz apmierināt prasību.

[5] Tiesas sēdē atbildētāju /Persona E/, /Persona J/, /Persona I/, /Persona I/, /Persona H/, /Persona D/ pārstāvis neatzina prasību un papildus paskaidroja, ka uzturot visus iebildumus, kas esot izteikti rakstveida paskaidrojumos. Visiem lietas dalībniekiem esot zināms, ka esot stājies spēkā nolēmums par kopmantas sadali, kurā esot izanalizēti visi jautājumi. Prasība esot bijusi par kopmantas izdalīšanu no mantojuma un atzīšanu. Mantojums esot dalāms kopumā. Mantojumu varot dalīt tikai kopumā, jo tas esot izdarāms tikai vienu reizi. Strīds nevarot būt par to, ka

lietas dalībnieki esot kopmantinieki. Prasības apmierināšanai neesot pamatojuma. Viss esot pamatots ar mantojuma apliecību. Prasībā neesot ievērota ārpustiesas jautājuma atrisināšanas kārtība. Īpašumam esot kopmantinieki, kuriem īpašumtiesības neesot reģistrētas uz doto brīdi. Aplams esot uzskats, ka šobrīd nenotiekot mantojuma sadale. Nevarot zināt, varbūt pēc mantojuma sadales īpašuma būšot tikai viens mantinieks. Pats galvenais jautājums esot tas, par kādu vērtību tikšot realizēta Strīdus kopīpašuma pārdošana. Lūdz noraidīt prasību.

[6] Tiesas sēdē atbildētāju /Persona C/ un /Persona G/ pārstāve neatzina prasību un papildus paskaidroja, ka bez Strīdus kopīpašuma mantojumā ietilpstot arī cita manta. Mantojumu varot dalīt tikai vienu reizi. Tāpēc dalīšanu, par kuru esot iesniegta prasība, neesot iespējama. Lietā neesot pierādījumu, ka prasītāja esot vērsusies pie atbildētājiem ar jautājumu par dalīšanu. Lūdz prasību noraidīt.

Motīvu daļa

[7] Tiesa, noklausījusies prasītājas pārstāvja un atbildētāju pārstāvju paskaidrojumus, bāriņtiesas viedokli, novērtējusi visus pierādījumus lietā kopsakarā, uzskata, ka prasība ir pamatota un apmierināma.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 10. panta pirmo daļu puses realizē savas procesuālās tiesības sacīkstes formā.

Minētā likuma panta otrā daļa noteic, ka sacīkste notiek, pusēm dodot paskaidrojumus, iesniedzot pierādījumus, tiesai adresētus pieteikumus, piedaloties liecinieku un ekspertu nopratināšanā, citu pierādījumu pārbaudē un novērtēšanā, piedaloties tiesu debatēs un veicot citas procesuālās darbības šajā likumā noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 92. pantu pierādījumi ir ziņas, uz kuru pamata tiesa nosaka tādu faktu esamību vai neesamību, kuriem ir nozīme lietas izspriešanā.

Civilprocesa likuma 93. panta pirmā daļa noteic, ka katrai pusei jāpierāda tie fakti, uz kuriem tā pamato savus prasījumus vai iebildumus. Prasītājam jāpierāda savu prasījumu pamatotība. Atbildētājam jāpierāda savu iebildumu pamatotība.

[8] Civillikuma 927. pants noteic, ka īpašums ir pilnīgas varas tiesība pār lietu, tas ir, tiesība valdīt un lietot to, iegūt no tās visus iespējamos labumus, ar to rīkoties un noteiktā kārtā atprasīt to atpakaļ no katras trešās personas ar īpašuma prasību.

Ar Latgales apgabaltiesas zvērināta notāra /Persona P/ /Datums T/ mantojuma apliecību (par tiesībām uz mantojumu pēc likuma), reģistra Nr. /apliecības numurs/, prasītāja un /Persona N/ tika apstiprināti mantojuma tiesībās uz ¼ domājamo daļu no visa /Persona M/ atstātā mantojuma, tostarp uz Strīdus kopīpašumu (lietas 37. lapa).

Ar Latgales apgabaltiesas zvērināta notāra /Persona P/ /Datums T/ Mantojuma apliecību (par tiesībām uz mantojumu pēc likuma), reģistra Nr. /reģistra numurs/, atbildētāja /Persona C/ un /Persona G/ katrs no mantiniekiem tika apstiprināts mantojuma tiesībās uz ¼ domājamo daļu no visa /Persona M/ atstātā mantojuma (lietas 38. lapa).

Saskaņā ar Civillikuma 994. pantu par nekustama īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemes grāmatās.

Ar Latgales rajona tiesas Krāslavas pagasta zemesgrāmatas nodalījuma Nr. /nodalījuma numurs/ norakstu pierādīts, ka uz Strīdus kopīpašumu prasītājai, /Persona N/ unatbildētājiem /Persona C/ un /Persona G/nostiprinātas īpašumtiesības, pamatojoties uz Daugavpils tiesas 2021. gada 21. oktobra spriedumu civillietā Nr. /c-lietas numurs/ (lietas 8.-10. lapa).

Ar Latgales apgabaltiesas zvērināta notāra /Persona P/ /Datums S/ Mantojuma apliecību (par tiesībām uz mantojumu pēc likuma), reģistra Nr. /reģistra numurs A/, atbildētāji /Persona E/, /Persona J/, /Persona I/, /Persona

H/ un /Persona D/ katrs no mantiniekiem tika apstiprināti mantojuma tiesībās uz mirušā /Persona N/ atstāto mantojumu, tostarp uz Strīdus kopīpašuma ¼ domājamo daļu (lietas 16.-19. lapa).

[9] Civillikuma 1067. pants noteic, ka īpašuma tiesība, kas pieder uz vienu un to pašu nedalītu lietu vairākām personām, nevis reālās, bet tikai domājamās daļās, tā ka sadalīts vienīgi tiesību saturs, ir kopīpašuma tiesība.

Tiesību doktrīna atzīst, ka no savstarpējo attiecību viedokļa katra kopīpašnieka tiesiskā vara pār lietu uzskatāma par aprobežotu visā tās apjomā [sk. *A. Grūtups, E. Kalniņš, Civillikuma komentāri, Tiesu namu aģentūra, 2002., 250. lpp*.].

Tika celta prasība par kopīpašuma izbeigšanu. Civillikuma 1074. pants noteic, ka nevienu kopīpašnieku nevar piespiest palikt kopīpašumā, ja vien tā nodibināšanas noteikumi nerunā tam pretim; turpretim katrs kopīpašnieks var katrā laikā prasīt dalīšanu.

Tādējādi, lai izslēgtu kopīpašuma tiesību kā aprobežojumu, kopīpašniekam paredzētas sevišķas tiesības – pieprasīt kopīpašuma dalīšanu.

Kā atzinis Augstākās tiesas Civillietu departaments, no kopīpašuma būtības izriet, ka ierobežojumi rīcībai ar kopīpašuma priekšmetu dažkārt var novest pie tā, ka kopīpašniekiem zūd interese kopīpašumu saglabāt. Šā iemesla dēļ Civillikuma 1074. un 1075. pants paredz kopīpašnieku tiesības prasīt kopīpašuma dalīšanu. Tas ir tiesiskais instruments, kuru kopīpašnieki var izmantot piespiedu kārtā, lai izbeigtu kopīpašumu un novērstu savu pamattiesību ierobežojumu [sk. *Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 28. novembra spriedums lietā Nr. SKC-190/2014*].

[10] Atbildētāja /Persona C/ iebilda pret Strīdus kopīpašuma sadali, norādot, ka viena mantojuma sastāvā ietilpstoša īpašuma – Strīdus kopīpašuma sadale nav iespējama pirms visa mantojuma sadales starp mantiniekiem.

Tiesa nepiekrīt apgalvojumam, ka Strīdus kopīpašums ir daļa no /Persona M/ atstātā mantojuma masas. Saskaņā ar Civillikuma 994. pantu par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tas, kas par tādu ir ierakstīts zemesgrāmatā.

No Latgales rajona tiesas Krāslavas pagasta zemesgrāmatas nodalījuma Nr. /nodalījuma numurs/ ir redzams, ka īpašuma tiesības uz Strīdus kopīpašumu prasītājai, /Persona N/ unatbildētājiem /Persona C/ un /Persona G/nostiprinātas, pamatojoties uz Daugavpils tiesas 2021. gada 21. oktobra spriedumu civillietā Nr. /C-lietas numurs/ attiecīgi/Datums L/, /Datums P/ un /Datums O/ (lietas 8.-10. lapa).

Ielūkojoties TIS, tiesa secina, ka saskaņā ar Civilprocesa likuma 203. panta otro daļu, 415. panta pirmo daļu Daugavpils tiesas 2021. gada 21. oktobra spriedums civillietā Nr. /c-lietas numurs/ daļā par īpašuma tiesību atzīšanu stājies likumīgā spēkā /Datums M/. Tomēr attiecībā pret trešajām personām īpašuma tiesību atzīšana palika par saistošu ar ierakstīšanas zemesgrāmatā brīdi (Civillikuma 994. panta otrā daļa).

Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 16. panta trešo daļu likumā noteiktajā kārtībā spriedums ir saistošs tiesai, izskatot citas lietas, kas saistītas ar šo lietu. Ņemot vērā, ka īpašuma tiesības uz Strīdus kopīpašumu pilnā apjomā tika nostiprinātas /Persona M/ mantiniekiem, izlaižot iekļaušanas mantojuma masā posmu, jau/Datums L/, tiesai nav pamata uzskatīt Strīdus kopīpašumu par /Persona M/ atstātā mantojuma daļu.

Neskatoties uz Strīdus kopīpašuma iekļaušanu mantojuma apliecībās, tas saskaņā ar Civillikuma 994. panta pirmo daļu ir atsevišķs īpašums, uz ko attiecināms Civillikumā ietvertais tiesiskais regulējums par kopīpašumu, ieskaitot tā izbeigšanu.

No Civillikuma 1075. panta jēgas izriet, ka prasība par kopīpašuma izbeigšanu ir "divpusēja prasība" (*actio duplex*) un tā vērsta uz kopīpašuma attiecību izbeigšanu, t. i., uz dalīšanu un tās veida noteikšanu ar tiesas spriedumu. Tā kā prasības par kopīpašuma izbeigšanu mērķis ir dalīšanas jautājuma pozitīvs risinājums, pēc vispārīgā principa šādas prasības izspriešana nedrīkst beigties ar prasības noraidīšanu (arī tad, ja, piemēram, prasītāja norādītais dalīšanas veids ir tiesiski nepieļaujams vai juridiski neiespējams).

Tiesai pozitīvi jāizšķir kopīpašnieku starpā pastāvošais strīds par kopīpašuma izbeigšanu un visu kopīpašnieku interesēs jātaisa attiecīgs spriedums par celtās prasības (pilnīgu vai daļēju) apmierināšanu, ja vien konkrētajā gadījumā tiesa nekonstatē tādu dalīšanas ierobežojumu, kas uz zināmu laiku vai vispār izslēdz kopīpašuma izbeigšanu [sk. *Senāta 2022. gada 6. oktobra spieduma lietā Nr. SKC - 134/2022, 8.2. punktu un tajā minētos Senāta spriedumus*].

[11] Ja kāds no kopīpašniekiem ir pieprasījis kopīpašuma izbeigšanu ar dalīšanu (Civillikuma 1074. panta pirmā daļa) un kopīpašnieki nespēj vienoties par kopīpašuma izbeigšanu vai konkrētu dalīšanas veidu (vai tā variantu), katrs no viņiem ir tiesīgs celt tiesā prasību pret visiem pārējiem kopīpašniekiem par kopīpašuma izbeigšanu, lai tādējādi prasības tiesvedības kārtībā panāktu starp kopīpašniekiem pastāvošā strīda pozitīvu izšķiršanu ar tiesas spriedumu.

Tādējādi priekšnoteikums kopīpašuma dalīšanai tiesas ceļā ir kopīpašnieku nespēja labprātīgi vienoties par dalīšanas veidu.

Ja kopīpašnieki nav vienojušies par reālu kopīpašuma sadalīšanas veidu, tiesa var izvēlēties jebkuru no sadalīšanas veidiem, kas paredzēti Civillikuma 1075. pantā. Sadalīšanas veidu tiesa izvēlas, izvērtējot kopīpašnieku savstarpējās attiecības, dalījuma iespējamību un konkrēto situāciju, kā arī izvērtējot dalāmā objekta saimniecisko nozīmi, tā īpašības un kopīpašnieku interešu pamatotību.

Tiesību doktrīnā, analizējot kopīpašuma dalīšanas juridiskos aspektus, atzīts, ka tiesa izvēlas kopīpašuma izbeigšanas veidu, vadoties no dalāmā priekšmeta īpašībām, lietas apstākļiem un pašu kopīpašnieku vēlmēm [sk. *Grūtups A. Civillikuma komentāri: Īpašums (927.-1129. p.) 1996,165. lpp*.].

Regulējot tiesas kompetenci kopīpašnieku strīdā par kopīpašuma izbeigšanu ar dalīšanu, Civillikuma 1075. panta pirmajā daļā ir ietverts pilnvarojums tiesai pēc sava ieskata (Civillikuma 5. pants) izraudzīties to dalīšanas veidu, kas, ņemot vērā visus lietas apstākļus, ir vispiemērotākais un vistaisnīgākais. Citiem vārdiem, ja kopīpašnieki nespēj vienoties par kopīpašuma izbeigšanu vai konkrētu dalīšanas veidu (vai tā variantu), tiesa ir kompetenta, “raugoties pēc dalāmā priekšmeta īpašībām un lietas apstākļiem”, no minētajā normā izsmeļoši uzskaitītajiem dalīšanas veidiem izvēlēties to, kas visvairāk atbilst konkrētajai situācijai, tostarp ņemot vērā kopīgās lietas saimniecisko nozīmi un iespējamību to reāli sadalīt, kā arī kopīpašnieku savstarpējās attiecības un viņu pamatotās intereses [sk. *Senāta 2022. gada 3. februāra sprieduma lietā Nr. SKC - 53/2022, 9.1. punktu, 2022. gada 7. aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-177/2022, 9.2. punktu*].

Saskaņā ar Civillikuma 1. pantu tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības. Juridiskajā literatūrā atzīts, ka labas ticības princips nozīmē to, ka katram savas subjektīvās tiesības jāīsteno un subjektīvie pienākumi jāizpilda, ievērojot citu personu pamatotās intereses.

Tātad minētā tiesību norma pieprasa, lai civiltiesisko attiecību dalībnieki rēķinātos viens ar otru un ņemtu vērā pretējās puses intereses [sk. */Persona K/. Labas ticības princips mūsdienu Latvijas civiltiesībās. Latvijas Vēstnesis Jurista vārds Nr.24(257), 03. 12. 2002* .].

Civillikuma 1075. panta pirmā daļa noteic, ka ja 1074. pantā noteiktā dalīšanas gadījumā kopīpašnieki nevar vienoties par tās veidu, tiesa, raugoties pēc dalāmā priekšmeta īpašībām un lietas apstākļiem: 1. piespriež katram no kopīpašniekiem reālas daļas [..]; 2. atdod visu lietu vai daļu vienam vai vairākiem kopīpašniekiem ar pienākumu atlīdzināt daļu naudā; 3. noteic lietu vai daļu pārdot; 4. izšķir jautājumu ar lozi, it īpaši tad, kad jāizšķir, kuram no kopīpašniekiem paturēt sev pašu lietu vai daļu un kurš no viņiem apmierināms ar naudu; 5. noteic sadalīt dzīvokļu īpašumos nekustamo īpašumu, kurā ietilpst ēka ar dzīvojamām telpām.

Tā kā kopīpašnieki labprātīgi nevar vienoties par kopīpašuma sadales veidu, tiesai saskaņā ar Civillikuma 1075. pantu pēc sava ieskata jāizraugās tas dalīšanas veids, kurš konkrētajā gadījumā ir vispiemērotākais un vistaisnīgākais.

Izvērtējot kopīpašuma izbeigšanas iespējamību un tās sadales variantu, tiesa ņem vērā vairākus faktorus.

Strīda izšķiršanai tika piedāvāts tikai viens kopīpašuma izbeigšanas variants – kopīpašuma pārdošana izsolē ar vēlāko iegūtās naudas sadalīšanu starp kopīpašniekiem, ko izdarīja prasītāja.

Lietā nav strīda par to, ka Strīdus kopīpašums nav sadalāms reālās daļās, tapāt nav strīda par to, ka Strīdus kopīpašums nav dzīvojamā ēka, ko varētu sadalīt dzīvokļa īpašumos.

Neviens cits no kopīpašniekiem nav izteicis vēlmi atlīdzināt citam kopīpašniekam viņa daļu naudā, paturot sev visu īpašumu vai cita kopīpašnieka daļu.

Lietas izskatīšanas gaitā nav veikts dalāmā kopīpašuma novērtējums, neviena no pusēm nav norādījusi uz tā vērtību un nav arī sniegusi pierādījumus par tā tirgus vērtības noteikšanu.

Ņemot vērā šos apstākļus, tiesa atzīst, ka nav piemērojams kopīpašuma dalīšanas veids, atdodot visu lietu vai daļu vienam vai vairākiem kopīpašniekiem ar pienākumu atlīdzināt daļu naudā. Tiesa atzīst, ka šāds kopīpašuma dalīšanas veids nav uzskatāms par taisnīgu, samērīgu un vispiemērotāko, jo kopīpašniekam ir jāsaņem taisnīga atlīdzība par savu īpašuma daļu, kas būtu nosakāma, ņemot vērā kopīpašumā esoša īpašuma tirgus vērtību.

Atbildētāji nav izteikuši vēlmi iegūt visu nekustamo īpašumu Civillikuma 1075. panta izpratnē.

Atbildētāji lietā neiebilda kopīpašuma izbeigšanai, bet iebilda par Strīdus kopīpašuma pārdošanu izsolē par cenu, kas nav zemākā par Strīdus kopīpašuma kadastrālās vērtības, norādot, ka prasītāja nav pievienojusi nekustamā īpašuma novērtējumu. Tomēr tiesa uzskata, ka atbildētāji, nepiekrītot pārdošanai izsolē, sākot no kadastra vērtības, nav izmantojuši savu tiesību Strīdus kopīpašumu novērtēt.

Civillikuma 1068. pantā noteikts, ka rīkoties ar kopīpašuma priekšmetu, kā visumā, tā arī noteiktās atsevišķās daļās, drīkst tikai ar visu kopīpašnieku piekrišanu. Neviens atsevišķs kopīpašnieks nevar bez visu pārējo piekrišanas ne apgrūtināt kopīpašuma priekšmetu ar lietu tiesībām, ne atsavināt to visā tā sastāvā vai pa daļām, ne arī kaut kādi to pārgrozīt. Tādēļ atsevišķos gadījumos var rasties nesaskaņas un strīdi.

Saskaņā ar Civillikuma 2073. un 2074. pantu pārdošana izsolē ir priekšlikums tam, kas par atklāti pārdodamo lietu sola dot visaugstāko cenu, noslēgt par to pirkuma līgumu. Pārdošana izsolē ir no pārdodamās lietas īpašnieka viedokļa vai, nu labprātīga, vai piespiesta. Labprātīgi izteiktās gribas gadījumā pārdošanu drīkst izdarīt pēc pārdevēja paša ieskata, kā tiesas ceļā (Civillikuma 2076. pants), tā arī privātā kārtībā. Piespiestā kārtā pārdošana izdarāma tikai tiesas ceļā.

Turklāt, vērā ņemams arī tas, ka starp atbildētājiem ir arī nepilngadīgi bērni.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu tiesību konvencijas 3. pantā noteikts, ka visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai šīs darbības veic valsts iestādes vai privātas iestādes, kas nodarbojas ar sociālās labklājības jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdevējas iestādes, primārajam apsvērumam jābūt bērna interesēm.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmā daļa noteic, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērna tiesības un intereses ir prioritāras.

Arī Krāslavas novada bāriņtiesa /Datums F/ Lēmumā Nr. /Lēmuma numurs L/ nolēma, ka nepilngadīgā atbildētāja /Persona G/ interesēs ir pārdot izsolē viņam piederošo ¼ domājamo daļu no Strīdus kopīpašuma, izbeigt kopīpašumu un iegūtos naudas līdzekļus sadalīt starp kopīpašniekiem atbilstoši domājamo daļu skaitam, jo kopīpašuma sastāvā esošā zemes gabala reālā sadale nav iespējama. Nav iespējama arī uz zemes gabala esošās ēkas un būvju reālā sadale. Kopīpašumam ir vairāki kopīpašnieki, kuri sava starpā nevar vienoties par īpašuma pārvaldīšanu, un tas apgrūtina nepilngadīgajam piederošo ¼ domājamo daļu (lietas 82.-86. lapa).

Tiesa par atbilstošāko un taisnīgāko no Civillikuma 1075. pantā norādītajiem kopīpašuma izbeigšanas veidiem konkrētajā gadījumā atzīst kopīpašumā esošo īpašumu pārdot atklātā izsolē, sadalot ieņemto naudu kopīpašnieku starpā proporcionāli tiem piederošajām daļām.

Tiesa atzīst, ka šāds kopīpašuma dalīšanas veids nodrošina visu kopīpašnieku tiesību vienādu ievērošanu, jo īpašums izsolē tiek pārdots par iespējami augstāku cenu, par to iespējams iegūt lielākus naudas līdzekļus, izsolē ir tiesības piedalīties arī pašiem kopīpašniekiem, ja tie vēlas iegūt savā īpašumā visu īpašumu.

Tiesa atzīst, ka nav pamata noteikt kopīpašuma pārdošanu slēgtā izsolē starp kopīpašniekiem, jo likuma "Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 43. panta otrajā daļā ir noteikts, ka Civillikuma 1074.^{1} panta otrā un trešā daļa, ciktāl tās paredz pārdošanu izsolē kopīpašnieku starpā (slēgtā izsolē), un 1075. panta ceturtā daļa stājas spēkā vienlaikus ar grozījumiem Civilprocesa likumā par izsolēm kopīpašnieku starpā.

Grozījumi Civilprocesa likumā, kas regulē izsoles kopīpašnieku starpā, nav pieņemti, līdz ar to arī materiālās normas par izsolēm kopīpašnieku starpā (slēgtās izsoles) nav stājušās spēkā.

Tādējādi, tiesa atzīst, ka nosakāms kopīpašuma sadales veids – pārdot izsolē Strīdus kopīpašumu, sadalot no pārdošanas saņemto naudu kopīpašnieku starpā, kas ir atzīstams kā taisnīgākais un piemērojamākais veids konkrētajā strīdā. Atklātas izsoles mērķis ir realizēt Strīdus kopīpašumu par iespējami augstāku cenu, radot kopīpašniekiem iespēju par izsolīto objektu saņemt augstāko cenu, kas ir taisnīgi attiecībā pret abiem kopīpašniekiem.

Minētā kopīpašuma izbeigšanas veida piemērošanai nav šķēršļu un tas paredz visu kopīpašnieku vienlīdzīgu tiesību ievērošanu. Tādēļ nav pamata nepilngadīgo atbildētāju daļas no iegūtās izsolē naudas izmaksu pirms izsoles izdevumu segšanas. Turklāt kopīpašuma pārdošana izsolē neliedz tajā piedalīties arī pašiem kopīpašniekiem. Atklātā izsolē tiks noskaidrota nekustamā īpašuma patiesā vērtība un, sadalot pārdošanā iegūto naudu, kopīpašnieki saņems taisnīgu atlīdzību par sev piederošām domājamām daļām no nekustamā īpašuma. Atklātā izsole, kurā varētu piedalīties ne vien paši kopīpašnieki, bet arī trešās personas, varētu nodrošināt īpašuma pārdošanu par augstāku cenu, kas viennozīmīgi ir nekustamā īpašuma kopīpašnieku interesēs.

[12] Kopīpašuma izbeigšanas prasība ir divpusēja (*actio duplex*) un tās mērķis ir dalīšanas jautājuma pozitīvs risinājums. Šajās lietās abu pušu – prasītāja un atbildētāja – tiesiskais stāvoklis pēc būtības ir vienāds, un tiesas spriedums tiek taisīts visu kopīpašnieku (abu pušu) interesēs [sk. *Senāta 2021. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-542/2021 10.3. punktu*].

Ja kopīpašnieki nevar vienoties par dalīšanas veidu, katrs kopīpašnieks ir tiesīgs celt prasību tiesā pret pārējiem kopīpašniekiem par kopīpašuma dalīšanu. [..] lietās par kopīpašuma izbeigšanu katram kopīpašniekam ir jāuzņemas savi tiesāšanās izdevumi [sk. *Latvijas Republikas Augstākās tiesas rīcības sēdes 2017. gada 4. jūlija lēmums lietā Nr. SKC-1060/2017 (C04459912) 3.4. punkts*].

Tiesu praksē nostiprināta atziņa, ka kopīpašuma izbeigšanas lietās katrai pusei jāuzņemas savi tiesāšanās izdevumi [sk. *Senāta 2018. gada 29. janvāra sprieduma lietā Nr. SKC-48/2018 14.2. punktu, 2021. gada 8. jūnija sprieduma lietā SKC-542/2021 10.1. un 10.3. punktu*].

Prasītājas un atbildētāju tiesiskais stāvoklis strīdā par kopīpašuma izbeigšanu ir vienāds, līdz ar to tiesāšanās izdevumi katrai pusei jāuzņemas pašai, līdz ar ko tiesa nenosaka tiesas izdevumu – valsts nodevas atmaksu kādai no pusēm, tas ir, Civilprocesa likuma 41. pants šajā gadījumā nav piemērojams.

[13] Atbilstoši taisnīguma principam, kā arī Civilprocesa likuma 44. panta jēgai un mērķim atlīdzināt tiesāšanās izdevumus pusei, kuras labā taisīts spriedums, kā arī Civilprocesa likuma 42. pantā noteiktajam tiesas izdevumu piedziņas principam valsts labā, ja spriedums taisīts prasītāja labā, apmierinot prasību par kopīpašuma izbeigšanu, katrai pusei ir jāuzņemas savi tiesāšanās izdevumi un nav pamata arī piedzīt no atbildētājiem valsts labā nesamaksātus tiesas izdevumus, jo kopīpašuma izbeigšanas prasībā nav pamata kādu pusi uzskatīt par procesu zaudējušu arī apstākļos, kad kopīpašums tiek izbeigts, piemērojot pretējās puses ierosinātu dalīšanas veidu. Pušu tiesiskais stāvoklis pēc būtības šādās prasības lietās ir vienāds un nav pamata uzskatīt, ka atbildētāji deva iemeslu prasītājam prasības celšanai.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 42. panta noteikumiem nesamaksātie izdevumi piedzenami valsts ienākumos no visiem pilngadīgiem lietas dalībniekiem vienādās daļās, piedzenot no katra lietas dalībnieka valsts ienākumos 1,50 EUR (lietas 2. lapa).

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz iepriekš minēto un saskaņā ar Civilprocesa likuma 193., 199. pantu, tiesa

nosprieda:

apmierināt pilnīgi /Persona F/ prasību pret /Persona E/, /Persona J/, /Persona I/, /Persona H/, /Persona D/, /Persona C/ (*/Persona B/*), /Persona G/ par kopīpašuma izbeigšanu.

Izbeigt /Persona F/, personas kods /Personas kods F/, /Persona E/, personas kods /Personas kods E/, /Persona J/, personas kods /Personas kods J/, /Persona I/, personas kods /Personas kods I/, /Persona H/, personas kods /Personas kods F/, personas kods /Personas kods F/, /Persona D/, personas kods /Personas kods D/, /Persona C/ (*/Persona B/*), personas kods /Personas kods C/, /Persona G/, personas kods /Personas kods E/, kopīpašumu nekustamajā īpašumā /Adrese C/, kadastra numurs /kadastra numurs A/, ar adresi /Adrese A/, pārdodot to atklātā izsolē ar zvērināta tiesu izpildītāja starpniecību, un pārdošanas rezultātā iegūtos naudas līdzekļus sadalīt kopīpašnieku starpā atbilstoši katra piederošai domājamai daļai nekustamajā īpašumā.

Piedzīt no /Persona F/, personas kods /Personas kods F/,valsts ienākumos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 1,50 EUR (viens un 50/100 *euro*), kas iemaksājami:

Saņēmējs: Tiesu administrācija, reģistrācijas numurs 90001672316,

Konta numurs LV51TREL2190458019000,

Saņēmēja banka: Valsts kase, BIC kods TRELLV22,

Iemaksas mērķis: 21490, ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi, vārds, uzvārds, personas kods, lietas numurs.

Piedzīt no /Persona E/, personas kods /Personas kods E/,valsts ienākumos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 1,50 EUR (viens un 50/100 *euro*), kas iemaksājami:

Saņēmējs: Tiesu administrācija, reģistrācijas numurs 90001672316,

Konta numurs LV51TREL2190458019000,

Saņēmēja banka: Valsts kase, BIC kods TRELLV22,

Iemaksas mērķis: 21490, ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi, vārds, uzvārds, personas kods, lietas numurs.

Piedzīt no /Persona D/, personas kods /Personas kods D/,valsts ienākumos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 1,50 EUR (viens un 50/100 *euro*), kas iemaksājami:

Saņēmējs: Tiesu administrācija, reģistrācijas numurs 90001672316,

Konta numurs LV51TREL2190458019000,

Saņēmēja banka: Valsts kase, BIC kods TRELLV22,

Iemaksas mērķis: 21490, ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi, vārds, uzvārds, personas kods, lietas numurs.

Piedzīt no /Persona C/ (*/Persona B/*), personas kods /Personas kods C/,valsts ienākumos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 1,50 EUR (viens un 50/100 *euro*), kas iemaksājami:

Saņēmējs: Tiesu administrācija, reģistrācijas numurs 90001672316,

Konta numurs LV51TREL2190458019000,

Saņēmēja banka: Valsts kase, BIC kods TRELLV22,

Iemaksas mērķis: 21490, ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi, vārds, uzvārds, personas kods, lietas numurs.

Noteikt /Persona F/, /Persona E/, /Persona D/ un /Persona C/ (*/Persona B/*) termiņu sprieduma labprātīgai izpildei – desmit dienas no šī sprieduma likumīgā spēkā stāšanās dienas.

Spriedumu var pārsūdzēt apelācijas kārtībā Latgales apgabaltiesā divdesmit dienu laikā, apelācijas sūdzību iesniedzot Latgales rajona tiesā.

Spriedums pieejams tiešsaistes sistēmā 2024. gada 24. oktobrī.

Tiesnesis: D. Zamjatins

Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu